

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ „УКРАЇНСЬКА ДІАЛЕКТНА ЛЕКСИКА ЯК ОБ’ЄКТ СЛОВНИКАРСТВА ТА ЛІНГВОГЕОГРАФІЇ”, ПРИСВЯЧЕНА 100-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Миколи Андрійовича Грицака (Ужгород, 16—17 жовтня 2008 р.)

Микола Андрійович Грицак (1908—1979) — заслужений трудівник на ниві української діалектної лексикографії, один із найбільших знавців українських говорів Закарпаття — за життя опублікував небагато, проте залишив величезну спадщину. Подвижник, закоханий у живе народне слово український патріот присвятив майже п’ятдесят років створенню «**Словника українських говорів Закарпатської області**», тобто майже все своє свідоме життя. Як відзначали учасники конференції, він є, очевидно, автором одного з найбільших словників у слов’янській діалектній лексикографії, вірогідно навіть у європейській: рукописний варіант «Словника українських говорів Закарпатської області» М. А. Грицака містить 250 тис. словникових статей. Автор планував видати Словник у 75 книгах обсягом приблизно по 400 стор. кожна, на жаль, ця титанічна, інформативно невичерпно багата праця, справа всього його життя, і по нині залишається в рукописі: навіть майже через тридцять років по завершенні земного шляху автора.

Роботу конференції було розпочато пленарним засіданням. Після урочистого відкриття роботи конференції в ошатній залі із прибраним вишиваним рушником портретом подвижника-словникаря М. А. Грицака, 100-річчю від дня народження якого й була присвячена конференція, зі вступним словом виступив проректор УжНУ, доктор фізико-математичних наук, професор Олександр Георгійович Сливка.

З великим зацікавленням і неослабною увагою присутні на пленарному засіданні учасники конференції вислухали такі доповіді:

1. *Іван Сабадош* «Микола Андрійович Грицак як лексикограф, педагог, людина».

2. *Василь Німчук* «М.А.Грицак і його словник ботанічної номенклатури».

3. *Петро Лизанець* «Микола Грицак як людина і невтомний збирач мовних скарбів».

4. *Міхал Кондратюк* (Білосток) «O metodologii opracowywania atlasów i słowników gwarowych na obszarach zróżnicowanych pod względem etnicznym i językowym na przykładzie gwar Białostoczczyzny».

А також було винесено на пленарне засідання доповідь із секції лінгвогеографії, лексикографії, фразеології:

5. *Наталія Хобзей* (співдоповідач *Тетяна Ястремська*) (Львів) «Діалектний словник: автор та читач».

Робота конференції тривала в трьох секціях: лексикології (головували Василь Німчук, Петро Лизанець, Міхал Кондратюк, секретар Тетяна Піцура); лінгвогеографії, лексикографії, фразеології (головували Володимир Куриленко, Наталія Хобзей, секретар Віта Чикут); ономастики, історії мови, словозміни та словотвору (головували Валентина Статєєва, Ганна Ворониц, секретар Вероніка Баньої).

Згідно з програмою, на конференцію було заявлено 62 доповіді, а також одна доповідь була виголошена поза програмою. Учасники конференції широко репрезентували географію України: було представлено Центр, Схід, Захід, Північ, Південь, а також закордоння — зарубіжні наукові центри українознавства в Словаччині, Польщі та Хорватії.

На секції лексикології було заявлено 21 доповідь. Виголошено такі:

1. *Ганна Березовська* (Умань) «Назви взуття у говірках Східного Поділля».

2. *Ольга Верховод* (Старобільськ) «Евфемізм як чинник вторинної номінації (на матеріалі лексики живої природи)».

3. *Галина Гримашевич* (Житомир) «Лексикографічна репрезентація назв одягу та взуття середньополіського діалекту».

4. *Ольга Пискач* (Ужгород) «Архаїзація лексики в сучасній закарпатській говірці».

5. *Оксана Тимко-Дітко* (Загреб) «Займенники у говорі бачванських руснаків у контексті південно-західних говорів української мови».

6. *Ольга Миголінець* (Ужгород) «Походження назв еритронію собачого зуба (на матеріалі Ботанічного словника М.А. Грицака)».

7. *Марія Чижмарова* (Пряшів) «Дослідження лексики русинів-українців Східної Словаччини. Медична термінологія».

8. *Любомира Милла* (Пряшів) «Назви дзвінків для великої та малої рогатої худоби в українських говорах Східної Словаччини».

9. *Bazyli Siegień* (Білосток) «O specyficznych entomonimach w gwarach Wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny».

10. *Тетяна Тищенко* (Умань) «Номінація меду у говірках Східного Полісся».

11. *Віра Шелемех* (Львів) «Назви страв та кухонного начиння в надсянському та наддністрянському говорах».

12. *Лесь Белей* (Ужгород) «Інтернет-блог «Живий журнал» як мовна спільнота: статус та специфіка комунікації».

13. *Наталія Хібеба* (Львів) «Структура тематичної групи весільної лексики бойківських говірок».

14. *Тетяна Піцура* (Ужгород) «Назви хатніх речей в українських говорах Карпат (стан вивчення, склад, структурна організація)».

15. *Ганна Ковач* (Ужгород) «Назви мисливських звірів і частин їхнього тіла у боржавських говірках».

16. *Лариса Тищенко* (Слов'янськ) «Двокомпонентні номінації в «Словнику побутової лексики південнословобожанських говірок».

На секцію лінгвогеографії, лексикографії, фразеології було заявлено 15 доповідей. Виголошено такі:

1. *Володимир Куриленко* (Глухів) «Вертикальні та діагональні ізолекси на діалектологічній карті Полісся».

2. *Борис Галас* (Ужгород) «До характеристики джерел рукописного українсько-російського словника М.О. Руберовського».

3. *Віта Чикут* (Ужгород) «До історії проекту “Словника українських говорів Закарпаття” І. Панькевича та М. Грицака».

4. *Валентина Титаренко* (Житомир) «Принципи побудови історичного словника запозиченої лексики на матеріалі північноукраїнських пам'яток XVI–XVII ст.».

5. *Алла Галас* (Ужгород) «Спостереження над говірковою паремією і фраземікою».

6. *Наталія Венжинович* (Ужгород) «Українська фразеологічна картина світу (на матеріалі лексикографічних джерел)».

7. *Людмила Чирук* (Луцьк) «Ентомологічна лексика в західнополіській фраземіці».

8. *Наталія Кірілкова* (Рівне) «Деякі особливості внутрішньої форми діалектних фразеологізмів».

9. *Віталія Папіш* (Ужгород) «Діалектизми як компоненти фразем (на матеріалі художньої прози закарпатоукраїнських письменників 40–90 рр. XX ст.)».

10. *Зоряна Мацюк* (Луцьк) «Фразеологічні паралелі гуцульських і західнополіських говірок».

На секцію ономастики, історії мови, словозміни та словотвору було заявлено 19 доповідей. Виголошено такі:

1. *Валентина Статєєва* (Ужгород) «Маловідомі праці І. Панькевича та І. Огієнка про українські говори Закарпаття».

2. *Анастасія Вегеш* (Ужгород) «Віддзеркалення народнорозмовного антропонімікону українців в літературно-художній антропонімії тетралогії Романа Іваничука «Вогненні Стови»».

3. *Анжеліка Обручар* (Хуст) «Назви гори в оронімії українського Потисся».

4. *Марія Наливайко* (Тернопіль) «Сімейно-родові іменування».

5. *Тетяна Гаврилова* (Черкаси) «До питання про особливості дослідження місцевої топонімії (на матеріалі говірок Черкащини)».

6. *Ірина Філак* (Ужгород) «Мотивація вживання антропонімів в ентомологічній лексиці».

7. *Галина Вишневецька* (Київ) «Оцінність у художньому тексті (на матеріалі книжки Марії Матіос „Нація”)».

8. *Вероніка Баньої* (Ужгород) «Склад мікротопонімів басейну річки Ужа з погляду їхнього походження».

9. *Оксана Гурбець* (Тернопіль) «Особливості іменника м. Хмельницького у 1905 році».

10. *Ганна Ворониц* (Київ) «Дослідження мови пам'ятки як надійний спосіб її локалізації».

11. *Ганна Дидик-Меуш* (Львів) «Закарпатські говіркові риси в мовній тканині неканонічного євангельського тексту XVI ст.».

12. *Леся Хомчак* (Львів) «Функціонування надсянських говірок в умовах білінгвізму».

13. *Галина Вовченко* (Ужгород) «Особливості словотворення фемінітивів та родові кореляції особових назв у гуцульських говірках Рахівського району Закарпатської області».

14. *Юлія Юсип-Якимович* (Ужгород) «Словотвірні відономатопоетичні моделі дієслів з+-ота-(-ти) і з+-оті-(-ти) в українських говірках Карпат».

15. *Руслана Зінчук* (Луцьк) «Словозміна іменника в західнополіській говірці села Смілин».

А також одна доповідь була виголошена поза програмою:

16. *Юрій Бідношия* (Київ) «Актуальні питання діалектної текстографії».

На засіданнях секцій відбувалася надзвичайно жвава дискусія й зацікавлене обговорення виступів: зокрема, в обговоренні доповідей, виголошених на секції ономастики, історії мови, словозміни та словотвору, доповідачам було поставлено загалом 62 питання.

Роботу конференції було завершено підсумковим пленарним засіданням, на якому виступили завідувач кафедри української мови УжНУ, доктор філологічних наук, професор Іван Сабадош, доктор філологічних наук, професор з Білостока (Польща) Міхал Кондратюк, член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор Василь Німчук, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник Інституту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України Наталя Хобзей, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови УжНУ Валентина Статєєва.

Учасники конференції відзначали, що в умовах сучасної глобалізації злободенною постає проблема збереження тожсамості, чому має зараджувати, в тому числі, й поживлення діалектологічних досліджень в Україні. З іншого боку, діяльний розвиток діалектології сприятиме збагаченню джерельної бази праць, у яких досліджується як стан сучасної літературної української мови, так і її історичний розви-

ток. Доповідачі акцентували також на необхідності інтенсифікувати видання праць із синхронної й діяхронної діалектології, а надто активізувати підготовку й публікацію текстологічних праць українських говорів, вивчати топонімікон різних регіонів, що допоможе уникнути проблем у процесі кодифікації власних назв в Україні. У цьому зв'язку потребує також посиленої уваги розвиток окремих наукових напрямів у сучасній українській діалектології, як-от лексикографічний і лінгвогеографічний.

Усі учасники конференції відзначали дуже високий рівень підготовки й проведення конференції, що стало можливим завдяки відданій і натхненній праці колективу кафедри української мови УжНУ, особливо її завідувача — доктора філологічних наук, професора Івана Сабадоша. Саме зусиллями працівників кафедри було підготовлено до друку й до початку роботи конференції опубліковано збірник наукових праць **«Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. Випуск 12. Українська діалектна лексика як об'єкт словникарства та лінгвогеографії. До 100-річчя М. А. Грицака / Відп. ред. І. В. Сабадош. — Ужгород, 2008. — 230 с.»**.

Учасники конференції констатували важливість подібних заходів як нагоди живого спілкування науковців (йдеться про обмін думками, планами, літературою...). Усі підтримали ухвалу конференції, у якій, зокрема, було зацентровано на тому, що треба докласти неабияких зусиль для того, щоб «Словник українських говорів Закарпатської області» М.А. Грицака нарешті був опублікований, увійшов у науковий обіг, себто став надбанням найширшої наукової (і не тільки) громадськості і що в опрацюванні й підготовці до друку спадщини видатного українського лексикографа мусили б узяти найактивнішу участь діалектологи Закарпаття.

Ганна Воронич (м. Київ)

Hanna Voronych

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE “UKRAINIAN DIALECTAL VOCABULARY AS AN OBJECT FOR SELECTION OF WORDS AND LINGUISTIC GEOGRAPHY” TO DEVOTE TO THE HUNDRED YEARS' FROM THE MYKOLA A. GRYTSAKA (Uzhgorod, 16–17 oktober 2008).